

1. oddíl: Rubopis (*indosament*)

§ 1 Podstata směněného indosamentu, účastníci indosace

Směnka má ve většině případů formu cenného papíru na řád a její převod se proto primárně realizují rubopisy (*indosamenty*). Jde o zvláštní způsob převodu typický právě pro listinné cenné papíry.

Směněný rubopis se objevuje daleko později, než směnka samotná – poprvé počátkem 17. století¹⁶⁶. Nejprve se jednalo o zvláštní zmocnění třetí osoby k inkasu směněčné sumy, jež bylo umísťováno na rubu (in dorso) a teprve později se z něj vyvinul samostatný prostředek převodu práv ze směnky.

Jak již bylo uvedeno výše, není přitom – na rozdíl od některých jiných cenných papírů – u směnky nutné, aby výslovně obsahovala doložku „na řád“. I tu směnku, ve které tato klauzule chybí, lze převádět indosamenty; směnka je *zákonný ordrepapír* (srov. § 11 odst. 1 ZSS).

Samotný indosament ovšem k převodu práv nepostačuje¹⁶⁷. Je pouze (nutnou) součástí převodního aktu, na jehož konci je předání sjednaného cenného papíru novému nabyvateli. Tradicí směnky se realizuje smlouva o převodu cenného papíru (§ 13 a násl. ZCenP). Smlouva o převodu směnky na řád nevyžaduje písemnou formu a může být uzavřena i konkludentně. Převod může být úplatný (v takovém případě se převodní smlouva podpůrně řídí úpravou kupní smlouvy v obchodním zákoníku) nebo bezúplatný

¹⁶⁶ Za první směněný řád, který znal indosaci směnky je považována neapolská Pragmatica III z roku 1607. Přípustná byla původně jedna indosace, teprve později byly pod tlakem praxe povoleny i vícenásobné převody rubopisem (cit. podle Heinrichs, Der Schutz des gültigblieben Wechselwerbers nach dem einheitlichen Wechselgesetz der Genfer Verträge unter besonderer Berücksichtigung der Rechtsentwicklung in den Vertragsstaaten, 1960, s. 23.).

¹⁶⁷ Striktně vidáno, je proto poněkud nepřesné znění § 11 odst. 1 ZSS (a také § 14 odst. 1 ZSS), neboť samotný indosament jako pouhý skripturní akt k převodu práv samozřejmě nepostačuje. Nutné bude ještě předání listiny na základě smlouvy o převodu cenného papíru. Neříšenost zákona je důsledkem nepřítis věrného indosamentu (jednotného směněného zákona. Originální francouzský a anglický text horší o indosamentu právě v tomto širším smyslu („may be transferred by means of endorsement“, „est transmissible par a voie de l'endossement“). Takto je třeba chápat pojem indosamentu používaný v dalším textu, pokud ze souvislosti nevyplývá, že je jím chápán jen písemný projev na listině (jako např. v § 13 ZSS).

(potom jsou aplikovány předpisy § 628 a násl. ObčZ o smlouvě darovací). Směnka se v dříve většinou případy obchoduje *pod parí* (tedy za nižší cenu, než je nominál směněčné sumy).

Účastníky indosace jsou *indosant* (dříve označovány také jako rubopri-sec či žirant) a *indosatář* (dříve také rubopisník či žiratář). Indosamentem převádí indosant (za splnění dalších zákonných podmínek) směnku na indosatáře. *Prvním indosantem je remitent*, dalším indosantem v zásadě vždy indosatář z předchozího rubopisu.

Poměrně složité situace vznikají při převodu na osobu, která na směnce již figuruje. Výslovně to připouští § 11 odst. 3 ZSS, podle něhož lze směnku převést rubopisem i na směněčníka, akceptanta, výstavce nebo na každou jinou osobu směněčně zavázanou. Tyto rubopisy se označují jako *zpětné*, neboť směnka se určitým způsobem vrací k jednomu z účastníků. Svou formou se zpětné rubopisy v ničem neodlišují od rubopisů běžných. Jejich právní účinky bude třeba posuzovat ad hoc, podle konkrétních subjektů:

Např. při indosaci na *směněčníka* nenasupují žádné zvláštní důsledky. Směněčník není směněčným dlužníkem, takže má stejná práva a povinnosti jako kterýkoliv jiný majitel směnky. Může uplatnit práva ze směnky jako každý jiný majitel a samozřejmě ji může dále převést.

Pokud ale bylo indosováno na *akceptanta*, resp. na *výstavce směnky vlastní*, má nabyvatel práva pouze vůči případným spoluakceptantům, resp. spoluvýstavcům, nikoliv vůči dalším dlužníkům ze směnky. Sám jim totiž primárně odpovídá jako příjmu dlužník, takže nemůže profitovat ze svého postavení indosatáře a žádat z tohoto titulu placení směnky – *dolo facti, qui petiti, goud statim redditurus est*. Na jeho postavení jako hlavního příjmu směněného dlužníka se indosaci nic nemění. Akceptant i výstavce vlastní směnky mohou směnku dále indosovat s plnými účinky (nedochází k zánku práv splynutím ve smyslu § 548 ObčZ). Dalšímu nabyvateli směnky jsou potom zavázáni ze dvou důvodů – jednak jako indosanti, jednak – a to především – jako příjmu dlužníci ze směnky.

Analogicky je třeba postupovat při zpětném rubopisu na další osoby (indosanta, trasanta, avala a čestného rubojmů). Základem řešení je vždy úvaha, že nabyvateli směnky nemohou svédčit práva z indosamentu vůči těm osobám, kterým je on sám směněčně zavázán z předchozího podpisu.

§ 2 Forma a obsah směněných rubopisů

Z formálního pohledu je základem rubopisu písemné prohlášení převodce (indosanta). Indosament může být umístěn *na směnce*, *na přívěsku* (§ 13

odst. 1 ZSS), nebo také na opisu (§ 67 odst. 3 ZSS). Navzdory jeho označení není vždy nutné rubropisovat na rubu směnky; v zásadě nic nebrání tomu, aby byl rubopis pořízen na aversní (lícni) straně. Zákon nevyžaduje, aby byl indosament datován.

Rubopis musí vždy směřovat k převodu veškerých práv ze směnky, částecné rubropisy jsou neplatné (§ 12 odst. 2 ZSS).

Jinak je tomu u podmíněného rubopisu: případná podmínka platí podle značně tvrdého ustanovení § 12 odst. 1 ZSS za nenaplanou a nelze k ní přihlížet.

Typický běžný rubopis směnky zní takto:

Za mě na řad panu Karlu Novému

Jan Starý
(podpis)

Uvedený rubopis obsahuje převodní doložku („Za mě na řad“) ¹⁶⁸, údaj o indosatáři (Karlů Novém) a podpis indosanta (Jana Starého). Jedná se o tzv. *vyplněný rubopis*, neboť uvádí jméno nabyvatele.

Rubopis může mít podobu i rubopisu *nevyplněného (blankoindosamentu)*. Zatímco u vyplněného indosamentu se jmenovitě uvádí indosatář, u blankoindosamentů jeho identifikaci v zásadě postrádáme. Blankoindosament spočívá buď jen v převodní doložce a podpisu indosanta („Za mě na řad ...“ + podpis indosanta), nebo může mít dokonce zcela redukovanou podobu pouhého podpisu indosanta na rubu směnky ¹⁶⁹. Středání vyplněných a nevyplněných rubopisů je přípustné, po blankoindosamentu může následovat vyplněný rubopis a naopak.

¹⁶⁸ Převodní doložka může mít samozřejmě i jiné znění, např. „místo mně“, „za mě“ atp. V rubopisu se nemusí objevit slova „na řad“, tato doložka je pouhou historickou reminiscencí.

¹⁶⁹ V takovém případě musí být podpis indosanta umístěn na rubu, nemá-li se jeho podpis stát podpisem avalisty (v podobnostech srov. § 31 odst. 3 ZSS).

Pokud zní rubopis na majitele („Za mě majiteli této směnky“), nestává se ze směnky cenný papír na doručitele, nýbrž podle § 12 odst. 2 ZSS platí takový rubopis za blankoindosament.